

Jak ubezpieczają się w Unii (Irlandia)

Powierzchnia:	70 273 km ²
Stolica:	Dublin 1 794 tys. mieszkańców (dane Eurostat, 2011 r.)
Ludność:	4 571 tys. mieszkańców (dane Eurostat, 2011 r.)
Przyrost naturalny:	7,7 ‰ (na podstawie Eurostat, 2015 r.)
Przeciętna długość życia:	mężczyzn – 79,3 lat; kobiet – 83,5 lat (Eurostat, 2014 r.)
PKB na 1 mieszkańca:	36 200 euro (2013 r.)
Stopa bezrobocia:	9,4 % (2015 r.)
Udział ludności powyżej 65 roku życia:	19,8 % ludności aktywnej zawodowo (Eurostat, 2015 r.)

Wydatki na zabezpieczenie społeczne wynoszą 22 % PKB (dane za 2013 r.)

W Irlandii wyróżniamy trzy główne typy świadczeń:

- świadczenia składowe (z zabezpieczenia społecznego) wypłacane w zależności od liczby składek PRSI (*Pay-Related Social Insurance* – ubezpieczenie społeczne zależne od dochodów) wniesionych w danym okresie; są to np. zasiłki dla bezrobotnych, składowe świadczenia emerytalne i opieka zdrowotna
- świadczenia nieskładowe (z pomocy społecznej) przeznaczone dla osób nieposiadających prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego i przyznawane na

podstawie oceny zasobów finansowych; są to np. różnorodne zasiłki dla rodzin i nieskładkowe świadczenia emerytalne;

- świadczenia powszechne, takie jak zasiłek na dzieci (*Child Benefit*) lub prawo do bezpłatnego korzystania z komunikacji publicznej (*Free Travel*), wypłacane w niektórych przypadkach niezależnie od zasobów finansowych beneficjentów oraz ich składek na ubezpieczenie społeczne. Świadczenia powszechne nie są jednak zbyt liczne.

Osoby ubiegające się o świadczenia z danego systemu muszą spełnić wymagane do ich otrzymania warunki. Na przykład przy ubieganiu się o zasiłek dla osoby poszukującej pracy należy być dyspozycyjnym i rzeczywiście szukać pracy. Osoby nieposiadające prawa do świadczeń z systemu ubezpieczeń mogą ubiegać się o świadczenia z systemów nieskładkowych.

W ustawodawstwie irlandzkim nie wyróżnia się specjalnego systemu zabezpieczenia społecznego dla poszczególnych kategorii osób pracujących. Wszyscy pracownicy oraz osoby samozatrudnione powyżej 16. roku życia, a przed osiągnięciem wieku emerytalnego (66 lat), są ubezpieczeni w tym samym powszechnym systemie ubezpieczeń społecznych. Pracownicy zarabiający łącznie poniżej 38 euro tygodniowo lub osoby powyżej 66. roku życia uprawnione są jedynie do otrzymywania świadczeń z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej.

Organizacja systemu zabezpieczenia społecznego

Za zarządzanie, administrowanie i rozwój państwowego systemu zabezpieczenia społecznego odpowiedzialne jest Ministerstwo Zabezpieczenia Społecznego (*Department of Social Protection*). Bieżącym zarządzaniem zajmuje się sekretarz generalny ministerstwa. Ministerstwo w szczególności odpowiada za formułowanie właściwej polityki zabezpieczenia społecznego i integracji społecznej, projektowanie, wdrażanie i dostarczanie skutecznego i efektywnego kosztowo wsparcia dochodowego, aktywizację służb zatrudnienia, doradzanie klientom w różnych sprawach, zapewnienie płynnego dostarczania usług we współpracy z innymi ministerstwami i agencjami.

Ministerstwu Zabezpieczenia Społecznego podlegają:

- Główny Urząd Rejestrowy (*General Register Office*), który zarządza Rejestrem Obywateli i dostarcza informacji o zarejestrowanych urodzeniach, poronieniach, adopcjach, małżeństwach, związkach partnerskich, śmierci w Irlandii.
- Urząd ds. Odwołań w Sprawach Świadczeń Społecznych (*Social Welfare Appeals Office*), jako niezależny urząd jest odpowiedzialny za rozpatrywanie odwołań od decyzji z zakresu świadczeń społecznych i ubezpieczenia w obszarze zatrudnienia.

Pod patronatem Ministerstwa działają również:

- Obywatelska Rada Informacyjna (*Citizens Information Board*), która dostarcza informacji, usług doradczych i prawniczych w kwestii zabezpieczenia społecznego oraz oferuje bezpłatne usługi doradztwa finansowego i budżetowego dla osób zadłużonych lub zagrożonych zadłużeniem.
- Urząd Emerytalny (*Pensions Authority*), do kompetencji którego należy przewidywanie skutków wdrożenia ustawy emerytalnej w odniesieniu do emerytur pracowniczych oraz indywidualnych emerytalnych kont oszczędnościowych, a także doradzanie ministrowi w zakresie polityki emerytalnej.
- Biuro Rzecznika Emerytów (*Office of the Pensions Ombudsman*) jest organem niezależnym, który rozpatruje skargi wniesione z tytułu strat finansowych spowodowanych złym administrowaniem, rozbieżnościami faktycznymi lub prawnymi, w odniesieniu do pracowniczych programów emerytalnych i indywidualnych emerytalnych kont oszczędnościowych.

Usługi na poziomie lokalnym są świadczone w trzech regionach poprzez rozbudowaną sieć lokalnych biur/oddziałów.

Ministerstwo Zabezpieczenia Społecznego z podległymi urzędami odpowiada za wypłatę większości świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego –chorobowych, emerytalnych, z tytułu niezdolności do pracy, zasiłków rodzinnych, na dzieci i z tytułu bezrobocia.

Świadczenia emerytalne w Irlandii

Poza kilkoma wyjątkami wszyscy pracownicy oraz praktykanci w wieku 16 lat i powyżej są obowiązkowo objęci ubezpieczeniem. Podobne zasady mają zastosowanie do osób samozatrudnionych. Po spełnieniu warunków opłacania składek PRSI w Irlandii można

otrzymać emeryturę państwową składkową i nieskładkową. Do 1 stycznia 2014 r. można było również otrzymać państwową emeryturę pomostową.

Warunki opłacania składek PRSI są następujące:

- rozpoczęcie opłacania składek na ubezpieczenie społeczne przed ukończeniem 56. roku życia,
- opłacenie co najmniej 520 składek w odpowiedniej wysokości,
- osiągnięcie rocznej średniej co najmniej dziesięciu składek tygodniowych opłaconych lub kredytowanych od 1953 r. (lub od momentu rozpoczęcia zatrudnienia podlegającego ubezpieczeniu) do końca roku podatkowego przed ukończeniem przez ubezpieczonego 66. roku życia. Średnia roczna, w wysokości 10 tygodniowych pełnych składek, uprawnia do minimalnej emerytury państwowej (składkowej).

Emerytura państwowa (składkowa) to świadczenie przyznawane wszystkim osobom ubezpieczonym, które osiągnęły wiek emerytalny (66 lat) i spełniają wyżej wymienione warunki opłacania składek PRSI. W roku 2021 wiek upoważniający do uzyskania emerytury wzrośnie do 67 lat, a w roku 2028 – do 68 lat. Emeryturę można otrzymać nawet w przypadku kontynuowania pracy.

Każda osoba, która pobiera rentę inwalidzką, w momencie ukończenia 66. roku życia automatycznie zostanie przeniesiona do systemu emerytur składkowych.

Osoba, która zrezygnuje z pracy zarobkowej w celu opieki nad dzieckiem poniżej 12. roku życia lub nad osobą niezdolną do pracy, może przy obliczaniu rocznej średniej opłaconych składek PRSI uwzględnić do 20 lat takiego zajęcia.

Emerytura państwowa (nieskładkowa) dotyczy osób w wieku 66 lat lub powyżej, które nie kwalifikują się do emerytury składkowej. Mogą one otrzymać emeryturę nieskładkową pod warunkiem, że mieszkają na stałe w Irlandii i pozytywnie przejdą ocenę zasobów finansowych.

Emerytura składkowa wynosi (maksymalnie) 233,30 euro tygodniowo. Jeżeli średnia roczna liczba zarejestrowanych składek tygodniowych wynosi więcej niż 10, ale mniej niż 48, wypłacana jest niższa emerytura składkowa według progów:

- 40–47: 228,70 euro,
- 30–39: 209,70 euro,
- 20–29: 198,60 euro,

- 15–19: 152,00 euro,
- 10–14: 93,20 euro tygodniowo.

Ponadto możliwa jest wypłata dodatkowych świadczeń dla uprawnionych osób dorosłych oraz na dzieci.

Opieka zdrowotna

Wszystkie osoby mieszkające na stałe w Irlandii mają prawo do świadczeń zdrowotnych. Po spełnieniu kryteriów dochodowych mogą mieć uprawnienia pełne (są posiadaczami karty świadczeń zdrowotnych) lub częściowe. Pełne uprawnienia mają osoby, które zdaniem właściwego oddziału państwowej służby zdrowia (*Health Service Executive, HSE*), nie są w stanie ponieść kosztów świadczeń lekarzy rodzinnych, własnych lub osób pozostających na ich utrzymaniu. Za opiekę zdrowotną w Irlandii jest odpowiedzialne Ministerstwo Zdrowia (*Department of Health*), którego zadaniem jest tworzenie i ocena strategicznej polityki zdrowotnej, pomiar wyników oraz zarządzanie szerokim systemem świadczenia usług zdrowotnych. Od pewnego czasu w ministerstwie przeprowadzane są zmiany organizacyjne, a sam resort jest zaangażowany w reformę państwowej służby zdrowia.

Zarządzanie usługami zdrowotnymi i społecznymi oraz ich świadczenie należy do obowiązków państwowej służby zdrowia (*Health Service Executive, HSE*), którą od 2013 r. zarządza Dyrekcja Służby Zdrowia (*Health Service Directorate*). Świadczone przez nią usługi obejmują wszelkie świadczenia zdrowotne i społeczne w całym kraju wliczając w to szpital, usługi opieki podstawowej, społecznej (*community*) i ustawicznej. Usługi są obecnie oferowane przez 5 centrów serwisowych:

- szpitale publiczne,
- podstawowa opieka,
- opieka społeczna,
- zdrowie psychiczne,
- zdrowie i dobre samopoczucie.

Usługi świadczone są przez państwową służbę zdrowia (HSE) za pośrednictwem 48 publicznych szpitali w całym kraju. Na poziomie lokalnym obejmują podstawową opiekę zdrowotną, gminną opiekę zdrowotną i społeczną, ustawiczną opiekę szpitalną. Zapewnione

są również usługi dla chorych na nowotwory oraz nagła przedszpitalna pomoc ambulatoryjna (pogotowie).

Finansowanie

Składki na ubezpieczenie społeczne pracowników i pracodawców wpłacane są do kasy ubezpieczeń społecznych (*Social Insurance Fund*), dotowanej również przez państwo. Z kasy, zarządzanej przez Ministerstwo Zabezpieczenia Społecznego, finansowane są składkowe świadczenia ubezpieczeń społecznych. Z kolei świadczenia nieskładkowe oraz zasiłki na dzieci są finansowane przez państwo ze środków pochodzących z podatków powszechnych.

Świadczenia rzeczowe z tytułu usług zdrowotnych są finansowane przede wszystkim ze środków pochodzących z podatków powszechnych. Zarządza nimi państwowa służba zdrowia (HSE) za pośrednictwem biur regionalnych, pod ogólnym nadzorem Ministerstwa Zdrowia.

Pracodawca jest ustawowo odpowiedzialny za opłacanie całości składek PRSI. Jest on jednak zobowiązany do potrącenia części składki opłacanej przez pracownika w momencie wypłaty należnego wynagrodzenia. Istnieje kilka różnych poziomów opłacanych składek, ustalanych zależnie od charakteru działalności zawodowej (tzw. klasy składek).

Zazwyczaj pracownik również płaci składkę na ubezpieczenie społeczne (*Universal Social Charge*), potrącaną wraz ze składką PRSI, ale od niej niezależną. Składka ta nie jest obowiązkowa w przypadku, gdy:

- roczny dochód pracownika nie przekracza 10 036 euro,
- pracownik pobiera świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego.

Ogólne stawki świadczeń z ubezpieczenia społecznego (z wyjątkiem składki na chorobowe i macierzyńskie świadczenia rzeczowe) wynoszą:

- dla pracownika – 4,0 proc., (pracownicy, których wynagrodzenie nie przekracza 352 euro tygodniowo są zwolnieni z odprowadzania składek),
- dla pracodawcy – 8,5 proc. (w tym 0,7 proc. to składka na krajowy fundusz szkoleniowy (*National Training Fund Levy*) od dochodów w wysokości do 376 euro tygodniowo; 10,75 proc. (w tym 0,7 proc. to składka na krajowy fundusz szkoleniowy (*National Training Fund Levy*) od całości wynagrodzenia, jeżeli dochód tygodniowy przekracza 376 euro.

Od 2015 r. w Irlandii kontynuowane są podjęte wcześniej działania, mające na celu przekształcenie systemu zabezpieczenia społecznego w taki, który przede wszystkim ma zmaksymalizować szanse osób bezrobotnych na rynku pracy. Zapewniane są im szkolenia i możliwości rozwoju osobistego, a usługi służb zatrudnienia świadczone są równoległe z udzieleniem wsparcia dochodowego. Celem tych działań jest wzrost gospodarki i zmniejszenie bezrobocia. Powrót do pracy pomaga również osobom zagrożonym ubóstwem. Szczególne działania zostały podjęte wobec osób długotrwale poszukujących pracy (zachęty dla pracodawców). Rodziny objęto programem wyjścia z opieki społecznej w stronę zatrudnienia. Samotni rodzice, rodzice poszukujący pracy i rodzice prowadzący działalność gospodarczą otrzymali wsparcie finansowe, by mogli skorzystać z programów edukacyjnych, treningowych oraz wspierających szukanie pracy i w rezultacie zapewnić sobie pracę i niezależność finansową.

W 2014 r. rozpoczął się w Irlandii program zapobiegania zależności (w ramach Narodowej Strategii Pozytywnego Starzenia się), który będzie trwał do grudnia 2017 r. Celem programu jest rozpoznanie potrzeb starszych osób, zaspokojenie ich i umożliwienie prowadzenia w pełni niezależnego życia. Jedną z pierwszych inicjatyw jest wsparcie dla osób z demencją. Model opieki nad osobami starszymi lub nie w pełni sprawnymi jest zindywidualizowany i budowany w oparciu o potrzeby konkretnej osoby.

Karolina Szyszko-Głowacka

Departament Współpracy Międzynarodowej

